

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح اصلاح ماده (۳) و الحاق یک ماده به قانون
نحوه پیگیری تحقق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی»

مقدمه

قانون «نحوه پیگیری تحقق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی» در تاریخ ۱۳۹۴/۳/۵ در صحن علنی مجلس شورای اسلامی تصویب و با تأیید شورای نگهبان به قانون تبدیل شد. مهمترین پیام این قانون، تشکیل شورایی متشکل از معاون اول رئیس‌جمهور، نایب‌رئیس اول مجلس شورای اسلامی و معاون اول رئیس قوه قضائیه برای ایجاد هماهنگی و رفع موانع اجرایی تحقق اقتصاد مقاومتی در کشور است. تشکیل کارگروهی متشکل از سه قوه به‌منظور اصلاح، پالایش و یا لغو قوانین و مقررات مغایر و تنقیح موارد منطبق با سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، تهیه شاخص‌های رصد میزان پیشرفت در حوزه اقتصاد مقاومتی و ارائه گزارش‌های سالیانه، بخش‌های دیگری از مفاد قانون فوق هستند. اگرچه تاکنون اقداماتی در قوه مجریه و قضائیه مشابه با قانون «نحوه پیگیری تحقق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی» انجام شده است، اما بررسی‌ها نشان می‌دهد که مفاد قانون فوق تا به حال اجرا نشده است.

مشخصات طرح

دوره دهم - سال سوم

شماره ثبت:

۴۱۰

شماره چاپ:

۹۷۴

تاریخ چاپ:

۱۳۹۷/۴/۲

معاونت پژوهش‌های

اقتصادی

دفاتر: مطالعات

اقتصادی

مطالعات حقوقی

ضرورت اصلاح قانون نحوه پیگیری تحقق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی

مهمترین دلیل اصلاح قانون نحوه پیگیری تحقق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی آن است که مفاد قانون اجرا نشده یا مواردی که توسط دولت اجرایی شده است صرفاً **مشابهت شکلی** با محتوای قانون دارد و در حقیقت هدف اصلی از قانونگذاری محقق نشده است.

در گزارش کمیسیون ویژه حمایت از تولید ملی و نظارت بر اجرای اصل چهارم و چهارم قانون اساسی درباره نحوه اجرای قانون «نحوه پیگیری تحقق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی» به تفصیل مهمترین نقدها به نحوه اجرای قانون بیان شده است.

توضیح در مورد اصلاحیه‌ها

درباره ماده (۱) اصلاحیه باید گفت نام بردن از مجمع تشخیص مصلحت نظام و درخواست از این نهاد برای معرفی شاخص‌های اقتصاد مقاومتی دو دلیل عمده داشته است:

اولاً مجمع تشخیص مصلحت نظام، سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی را تدوین کرده و طبیعتاً نسبت به مفهوم‌شناسی و شاخص‌سازی در حوزه اقتصاد مقاومتی، ظرفیت و شایستگی بیشتری نسبت به نهادهای دیگر دارد؛ ضمن اینکه بررسی‌ها نشان می‌دهد که مجمع تشخیص مصلحت نظام، پژوهش‌های مرتبط با شاخص‌سازی اقتصاد مقاومتی انجام داده است.

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۲۰۱۵۹۸۴

تاریخ انتشار:

۱۳۹۷/۵/۲۰

ثانیاً سپردن پایش و نظارت به مجری، خلاف اصول حکمرانی شایسته و منصفانه است؛ بنابراین نمی‌توان هم تهیه شاخص اقتصاد مقاومتی و هم پایش آن را به مقام اجراکننده قانون سپرد.

در مورد ماده (۲) اصلاحیه، ذکر این نکته ضروری است که در متن فعلی، دبیرخانه‌ای برای اجرای مفاد قانون پیش‌بینی نشده است و به نظر می‌آید مهمترین دلیل عدم اجرای دقیق قانون، همین موضوع بوده است. در متن اصلاحیه مقرر شده است که دبیرخانه شورای ماده (۱) و کارگروه مشترک ماده (۲) در وزارت امور اقتصادی و دارایی تشکیل شود و وزیر امور اقتصادی و دارایی به‌عنوان دبیر در شورای ماده (۱) شرکت کرده و ریاست کارگروه مشترک ماده (۲) و مسئولیت پیگیری مواد (۳) و (۴) را برعهده داشته باشد. دلیل تعیین وزیر اقتصاد به‌عنوان دبیر این شورا، آن است که اولاً بار اصلی اجرای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و مفاد قانون نحوه پیگیری تحقق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی بر دوش دولت است و این امور بیشتر جنبه اجرایی دارند تا تقنینی و قضایی و ثانیاً طبق رویه‌های قانونی، وزیر ملزم به پاسخگویی به مجلس است.

موارد پیشنهادی تکمیلی جهت درج در اصلاحیه

اجرای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی مستلزم سه سطح برنامه‌ریزی است:

سطح اول - برنامه‌ریزی در سطح دستگاه‌های ذیل یک قوه؛ برای مثال برنامه بانک مرکزی در جهت افزایش نظارت بر نظام بانکی

سطح دوم - برنامه‌ریزی بین دستگاهی ذیل یک قوه؛ برای مثال افزایش سهم صنعت از تسهیلات نظام بانکی

سطح سوم - برنامه‌ریزی بین قوه‌ای؛ برای مثال چالش نظام بانکی

تشکیل ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی در بهترین حالت توانسته است سطح دوم برنامه‌ریزی در حوزه اقتصاد مقاومتی را راهبری کند؛ درحالی که قانون «نحوه پیگیری تحقق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی» با هدف رفع خلأ نهادی در سطح سوم برنامه‌ریزی به تصویب رسید.

به نظر می‌آید به‌منظور رفع سوءتفاهم در مورد تداخل وظایف ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی و شورای فراقوه‌ای مندرج در قانون «نحوه پیگیری تحقق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی»، باید شرح وظایف دبیرخانه شورای فراقوه‌ای و خود شورا دقیقاً مشخص شود. کارویژه دبیرخانه شورای فراقوه‌ای به شرح زیر قابل ذکر است:

۱. ارائه گزارش‌های نظارتی ادواری (مثلاً ۶ ماهه) عمومی درخصوص تشکیل منظم و ارزیابی مصوبات ستادهای اقتصاد مقاومتی قوه قضائیه و قوه مجریه

۲. ارزیابی مصوبات ستادهای اقتصاد مقاومتی قوه قضائیه و قوه مجریه و در صورت وجود ملاحظه بین قوه‌ای در مورد مصوبات، تجمیع موارد جهت طرح در شورای فراقوه‌ای

۳. مسئله‌شناسی دقیق در مورد چالش‌های تحقق اقتصاد مقاومتی در سطح بین قوه‌ای، تدوین برنامه‌های فراقوه‌ای در جهت رفع چالش‌ها و اجرای هرچه بهتر مصوبات بین قوه‌ای و در نهایت طرح آنها در جلسات شورای فراقوه‌ای

۴. تشکیل منظم و ادواری جلسات شورای فراقوه‌ای

همچنین پیشنهاد می‌شود به‌منظور کارآمد کردن جلسات شورای فراقوه‌ای، دستورکار شورای فراقوه‌ای حول بند «۲۲» سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی یا تحت عنوان کلی «آسیب‌پذیری‌ها و شکنندگی‌های اقتصاد ایران» تعیین شود. طبیعتاً رصد تحریم‌ها و برنامه‌ریزی برای کاهش آثار آنها در چارچوب دستور کار ذکر شده قرار می‌گیرد.

رفع مشکل حقوقی در مورد عدم امکان الزام مجمع تشخیص مصلحت نظام از سوی مجلس شورای اسلامی

با توجه به اینکه ماده (۱) اصلاحیه در مقام تعیین تکلیف جهت مجمع تشخیص مصلحت نظام درخصوص تعیین شاخص‌های میزان تحقق اقتصاد مقاومتی است و همچنین با توجه به اینکه صلاحیت‌ها و وظایف مجمع تشخیص مصلحت نظام در قانون اساسی تعیین شده است و مجلس نمی‌تواند در مقام تعیین وظیفه یا صلاحیتی جدید برای مجمع تشخیص مصلحت نظام قانونگذاری کند، لذا می‌توان پیشنهاد دیگری مطرح کرد که مشکل قانون اساسی در موضوع شاخص‌ها حل شود. پیشنهاد آن است که عبارت «که توسط مجمع تشخیص مصلحت نظام تدوین می‌شود» از اصلاحیه ماده (۳) حذف شود و تبصره زیر ذیل ماده (۳)

قانون درج شود:

«وزارت اقتصاد مکلف است شاخص‌های مربوط به میزان تحقق اقتصاد مقاومتی را حداکثر سه ماه پس از تصویب قانون تهیه و به مجمع تشخیص مصلحت نظام پیشنهاد نماید».

لذا ماده (۳) اصلاحی به‌صورت زیر خواهد بود:

«دولت مکلف است اجرای قوانین مربوط به سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی را در اولویت قرار داده و در لوایح ارسالی خصوصاً برنامه‌های پنج‌ساله و بودجه‌های سنواتی، این سیاست‌ها و احکام قانونی مربوط را مدنظر قرار دهد. همچنین وزیر امور اقتصادی و دارایی مکلف است شاخص‌های مربوط به میزان تحقق اقتصاد مقاومتی را به‌صورت مستمر پایش کند و نتایج آن را به‌صورت سالیانه و شش‌ماهه (بسته به نوع شاخص‌ها و داده‌های موجود) به شورای مذکور در ماده (۱) ارائه دهد.

تبصره - وزارت امور اقتصاد و دارایی مکلف است شاخص‌های مربوط به میزان تحقق اقتصاد مقاومتی را حداکثر سه ماه پس از تصویب قانون تهیه و به مجمع تشخیص مصلحت نظام پیشنهاد نماید».

